

Leo Trotskij: Världssituationen och perspektiven

(14 februari 1940)

[Intervju med journalisten Julius Klyman från den amerikanska tidningen St Louis Post-Dispatch. Delar av intervjun har tidigare publicerats på svenska i Den permanenta revolutionens epok, Mölndal: Partisan, 1969, s 201-204. Resterande delar översättning från engelska, St Louis Post-Dispatch, (10, 17 och 24 mars 1940), Göran Källqvist. Finns även på engelska i Writings of Leon Trotsky 1939-40 (ed by Naomi Allen and George Breitman), New York: Pathfinder Press, 2 ed, 1973, s 139-157.]

Fråga: Vad anser ni om alliansen mellan Tyskland och Ryssland? Var Stalin tvungen att ingå den? Vad kunde han i så fall ha gjort tidigare för att undvika den? När Ryssland gick in i de baltiska staterna och Finland påstod de att de var tvungna till det för att kunna försvara sig ordentligt mot aggressioner. Tror ni att det var sannolikt med nazistiska aggressioner? Tror ni att det fanns någon sannolikhet för att de kapitalistiska demokratierna skulle angripa?

Svar: Utrikespolitiken är en fortsättning och utveckling av inrikespolitiken. För att på ett riktigt sätt förstå Kremles utrikespolitik måste man alltid ta hänsyn till två faktorer: å ena sidan Sovjetunionens ställning omringad av kapitalismen, och å den andra den härskande byråkratins ställning i det sovjetiska samhället. Byråkratin försvarar Sovjetunionen. Men framförallt försvarar den sig själv i Sovjetunionen. Byråkratins inhemska ställning är ojämförligt mycket mer sårbar än Sovjetunionens internationella ställning. Byråkratin är skoningslös mot sina obehäpnade fiender i landet. Men den är väldigt försiktig och ibland feg gentemot sina väl beväpnade yttre fiender. Om Kreml hade stöd av de folkliga massorna och förtroende för Röda arméns stabilitet, så skulle den kunna ha en mer självständig hållning i förhållande till de båda imperialistiska lägren. Men verkligheten ser annorlunda ut. Den totalitära byråkratin är isolerad i sitt eget land, och detta kastade den i armarna på den närmaste, mest aggressiva och därmed farligaste imperialismen.

Redan 1934 sa Hitler till Rauschning:¹ ”Jag kan sluta en överenskommelse med Sovjetryssland när jag vill.” Han hade fått bestämda försäkringar om detta från Kreml själv. Den tidigare chefen för GPU:s utländska gren, general Krivitskij, avslöjade väldigt intressanta detaljer om relationerna mellan Moskva och Berlin. Men för lyhörda läsare av den sovjetiska pressen har Kremles planer inte varit någon hemlighet ända sedan 1933. Stalin var framförallt rädd för ett storkrig. För att undgå det blev han en oersättlig medhjälpare åt Hitler.

Men det vore fel att dra slutsatsen att Moskvas kampanj under fem år för en ”enhetsfront mellan demokratierna” och ”kollektiv säkerhet” (1935-1939) bara var en bluff, som den nu framställs av samme Krivitskij. Från GPU:s håll såg han bara ena sidan av Moskvas politik och förstod den inte i sin helhet. Så länge Hitler avvisade Stalins utsträckta hand var den sistnämnde tvungen att på allvar förbereda det andra alternativet, det vill säga en allians med de imperialistiska demokratierna. Komintern förstod givetvis inte vad det handlade om, den förde bara ”demokratiskt” oväsen och genomförde sina order.

Så länge Hitler var i behov av Englands vänskapliga neutralitet kunde han å andra sidan inte vända sig till Moskva. Han behövde framförallt det bolsjevikiska spöket för att inte de brittiska konservativa skulle betrakta Tysklands upprustning med misstänksamma ögon. Baldwin och Chamberlain

---

¹ **Hermann Rauschning** (1887-1982) var mellan 1932-1934 medlem i den nazistiska organisationen i Danzig [nuvarande Gdańsk], men bröt därefter med nazismen och flydde 1940 till England, och senare vidare till USA där han blev medborgare 1948. Skrev den antinazistiska boken *Nihilismens revolution: kuliss och verklighet i tredje riket*, Stockholm : Natur och kultur, 1939.

gick ännu längre:² de gav Hitler direkt hjälp att bygga ett Stortyskland som en mäktig bas i Centraleuropa för världsomfattande aggressioner.

Hitlers omsvängning till Moskva i mitten av förra året hade en reell grundval. Hitler hade fått allt han kunde få från Storbritannien. Man kunde inte förvänta sig att Chamberlain efter att ha givit Tjeckoslovakien till Hitler också skulle ge honom Egypten och Indien. Den tyska imperialismens fortsatta expansion kunde bara rikta sig mot Storbritannien. Frågan om Polen blev en vändpunkt. Italien klev försiktigt åt sidan. I december 1939 förklarade greve Ciano att den militära alliansen mellan Italien och Tyskland som hade undertecknats 10 månader dessförinnan, uteslöt att de totalitära allierade skulle gå ut i krig under de närmaste tre åren.³ Men Tyskland stod under trycket från sina egna rustningar och kunde inte vänta. Hitler försäkrade sin anglosaxiska kusin att införlivandet av Polen riktade sig österut och bara österut. Men hans konservativa motståndare tröttnade på att bli lurade. Kriget blev oundvikligt. Under dessa förhållanden hade Hitler inget val: han spelade ut sitt sista trumfkort, en allians med Moskva. Äntligen fick Stalin det handslag som han oupphörligt hade drömt om i sex år.

Alla försäkringar i den demokratiska pressen, att Stalins allians med Hitler var ett medvetet försök att provocera fram ett världskrig, måste betraktas som absurda. Sovjetbyråkratin fruktar ett storkrig mer än någon av de härskande klasserna i världen: den har inte mycket att vinna men allt att förlora. Räkna med en världsrevolution? Men även om den helt igenom konservativa oligarkin i Kreml skulle vilja ha en revolution, så vet den mycket väl att kriget inte börjar utan slutar med revolution, och att byråkratin i Moskva kommer att slungas ner i avgrunden innan revolutionen äger rum i de kapitalistiska länderna.

Under förhandlingarna i Moskva förra året spelade de brittiska och franska delegaterna en ganska ömklig roll. ”Ser ni dessa herrar?”, frågade de tyska representanterna härskarna i Kreml. ”Om vi delar Polen mellan oss kommer de inte så mycket som att röra sitt lillfinger.” Och Stalins politiska begränsningar fick honom att tro att det inte skulle bli något storkrig om han skrev under avtalet. Hursomhelst köpte han sig själv möjlighet att slippa bli indragen i ett krig under den närmaste perioden. Och ingen vet vad som ligger bortom den ”närmaste perioden”.

Invasionen av Polen och Baltikum var ett oundvikligt resultat av alliansen med Tyskland. Det vore barnsligt att tro att samarbetet mellan Stalin och Hitler grundar sig på ett ömsesidigt förtroende. Dessa herrar förstår varandra bara alltför väl. Under förhandlingarna i Moskva förra sommaren kunde och måste faran från Tyskland ha framstått som inte bara mycket reell utan också ytterst omedelbar. Under, som det sades, påverkan från Ribbentrop, antog Kreml att England och Frankrike inte skulle agera när underkuvandet av Polen var ett fullbordat faktum, och att Hitler följaktligen skulle kunna få fria händer att expandera längre österut. Under dessa förhållanden fullbordades alliansen med Tyskland med materiella garantier från Rysslands sida gentemot sin allierade. Även på detta område kom initiativet mycket troligt från den dynamiske partnern, det vill säga Hitler, som föreslog att den försiktige och förhållande Stalin skulle skaffa sig garantier med hjälp av vapenmakt.

Ockupationen av östra Polen och uppbygget av militärbaser i Baltikum skapade givetvis inga absoluta hinder för en tysk offensiv: erfarenheterna från det senaste kriget (1914-1918) vittnar tillräckligt om det. Men förflyttningen av gränsen västerut och kontrollen över Östersjökusten innebär otvivelaktigt strategiska fördelar. Under sin allians med Hitler har således Stalin, på Hitlers initiativ, beslutat sig för att skaffa sig ”garantier” mot Hitler.

De inrikespolitiska övervägandena var lika viktiga. Efter fem års oavbruten agitation mot fascismen, efter att ha eliminerat det gamla bolsjevikgardet och generalstaben för deras påstådda allians

2 **Stanley Baldwin** (1867-1947) var konservativ premiärminister i Storbritannien under tre perioder, bland annat 1935-1937.

3 **Greve Galeazzo Ciano di Cortellazzo** (1903-1944) var svärson till Benito Mussolini och italiensk utrikesminister 1936-1943.

med nazisterna, var den oväntade alliansen med Hitler ytterst impopulär i landet. Det var nödvändigt att rättfärdiga den med omedelbara och lysande framgångar. Införlivandet av västra Ukraina och Vitryssland och det fredliga erövrandet av strategiska positioner i Baltikum skulle visa för befolkningen hur klok "landsfaderns" utrikespolitik är. Finland rubbade dessa planer en aning.

Fråga: Anser ni som tidigare ledare för Röda armén att det var nödvändigt för Sovjet att gå in i Baltikum, Finland och Polen för att bättre kunna försvara sig mot aggressioner? Tycker ni att en socialistisk stat har rätt att sprida socialismen till ett grannland med vapenmakt?

Svar: Utan tvekan innebär det stora strategiska fördelar att ha kontroll över militärbaserna på Östersjökusten. Men det är inte det enda som kan avgöra frågan om man ska invadera grannländer. Försvaret av en isolerad arbetarstat beror mycket mer på stödet från de arbetande massorna i hela världen än på två eller tre extra strategiska punkter. Det visade sig obestriddigt av hur det gick för den utländska interventionen under vårt inbördeskrig 1918-1920.

Robespierre sa att folket inte tycker om missionärer med bajonetter. Det utesluter naturligtvis inte rätten och skyldigheten att ge hjälp utifrån till folk som revolterar mot förtrycket. När Ententen exempelvis ströp den ungerska revolutionen 1919 så hade vi givetvis rätt att hjälpa Ungern med militära åtgärder. De arbetande massorna i världen hade kunnat förstå och försvara en sådan hjälp. Tyvärr var vi för svaga... För närvarande är Kreml mycket starkare ur militär synvinkel. Men de har förlorat massornas förtroende både på hemmaplan och utomlands.

Om det existerade sovjetdemokrati i Sovjetunionen, om de teknologiska framstegen åtföljdes av en ökande socialistisk jämlikhet, om byråkratin höll på att vittra bort och lämnade plats för massornas självstyre, då skulle Moskva utgöra en så enorm attraktionskraft, i synnerhet för sina närmaste grannar, att den nuvarande världskatastrofen ofrånkomligen skulle få massorna i Polen (inte bara ukrainare och vitryssar utan också polacker och judar) liksom massorna i de baltiska staterna att slå in på vägen till ett förbund med Sovjetunionen.

Om denna förutsättning för en revolutionär intervention överhuvudtaget existerar så är det i mycket liten omfattning. Kvävandet av folken i Sovjetunionen, i synnerhet de nationella minoriteterna, med hjälp av polismetoder, har stött bort majoriteten av de arbetande massorna i grannländerna från Moskva. Befolkningarna ser inte Röda arméns invasion som en befrielsehandling, utan som en våldshandling, och den underlättar de imperialistiska ländernas mobilisering av världssopinionen mot Sovjetunionen. Det är därför det i sista hand kommer att göra mer skada än nytta för Sovjetunionen.

Fråga: Vilken är er uppfattning om fälttåget i Finland ur militär synvinkel: i fråga om strategi, utrustning, ledarskap, både militärt och politiskt, frågan om att upprätthålla kommunikationerna och den övergripande utbildningen av de röda trupperna? Vilket är det sannolika utfallet av fälttåget i Finland?

Svar: I abstrakt mening var den strategiska planen såvitt jag kan bedöma tillräckligt korrekt. Men den underskattade Finlands motståndskraft, och förbisåg sådana detaljer som den finska vintern, transportförhållanden, förnödenheter och sanitär utrustning. I en satirisk strof om fälttåget i Krim 1855 skrev den unge officeren Leo Tolstoj:

Med lätthet nedskrivet på papper,
men ravinerna var bortglömda.
Och vi tvingades marschera i dem.

Stalins halshuggna och demoraliserade generalstab upprepar ord för ord Nikolaj I:s strategier.

15 november skrev jag till redaktören för en av USA:s mest lästa veckotidningar: "Under den kommande perioden kommer Stalin att bli kvar som Hitlers lakej. Under den kommande vintern kommer han med största sannolikhet inte att företa sig något. Han kommer att göra upp om en

kompromiss med Finland.” Fakta visade att min prognos var felaktig på den sista punkten. Detta misstag gjorde jag därför att jag tillskrev Kreml mer politiskt och militärt förstånd än de visade i verkligheten. Förvisso satte Finlands motstånd Kremles prestige på spel inte bara i Estland, Lettland och Litauen, utan även i Balkan och Japan. Efter att ha sagt A var Stalin tvungen att säga B. Men även utifrån sina egna mål och medel, var han inte tvungen att angripa Finland *med en gång*. En mer tålmodig politik hade aldrig kunnat kompromettera Kreml lika mycket som dess skamliga nederlag har gjort under de senaste 11 veckorna.

Nu upptäcker Moskva att ingen förväntade sig en snabb seger och hänvisar till kyla och snöstormar. Förvånansvärda argument! Om Stalin och Vorosjilov inte kan läsa militära kartor, så skulle man tro att de åtminstone kan läsa kalendrar. Klimatet i Finland kan inte ha varit någon hemlighet för dem. Stalin kan energiskt utnyttja situationer som har mognat utan hans aktiva insatser, när fördelarna är tveklösa och riskerna minimala. Han är en apparatman. Krig och revolutioner är inte hans element. När det krävs förutseende och initiativ lider Stalin bara nederlag. Det var fallet i Kina, Tyskland och Spanien. Det är också fallet i Finland.

Det är inte det fysiska klimatet i Finland som är avgörande, utan det politiska klimatet i Sovjetunionen. I den ryska *Oppositionsbulletinen* som jag redigerar, publicerade jag i september 1938 en artikel där jag analyserade orsaken till Röda arméns försvagning och direkta sönderfall.⁴ Den klargör enligt min uppfattning tillräckligt väl både Röda arméns nuvarande misslyckanden och industrins ökande problem. Regimens motsättningar och brister uttrycks alltid särskilt tydligt i armén. Fiendskapen mellan de arbetande massorna och byråkratin fräter på armén inifrån. Personlig självständighet, frihet att undersöka och kritikfrihet är lika nödvändiga för armén som för ekonomin. Under tiden underställs Röda arméns officerare den politiska polisens kontroll i form av karriärstiska kommissarier. Självständiga och begåvade befälhavare utrotas, resten är ständigt rädda. I en så konstgjord organisation som armén, där det är oundgängligt med exakta rättigheter och plikter, vet i verkligheten ingen vad som är tillåtet och vad som är tabu. Tjuvar och lurendrejare verkar bakom en patriotisk fasad av fördömanden. Ärligt folk blir modfällna. Alkoholismen breder ut sig. Kaos härskar i de militära krigsförråden.

Parader på Röda torget är en sak, kriget en helt annan. Den planerade ”militära promenaden” in i Finland förvandlades till en skoningslös redovisning av den totalitära regimens alla sidor. Den avslöjade ledningens bankrutt och de högsta befälhavarnas otillräcklighet. De hade utsetts tack vare sitt kryperi snarare än på grund av begåvning och kunskap. Dessutom avslöjade kriget en extrem brist på proportioner mellan den sovjetiska ekonomins olika branscher, i synnerhet i vilket dåligt tillstånd transporterna och de olika militära förnödenheterna befann sig, speciellt vad gäller proviant och kläder. Kreml producerade inte utan framgång stridsvagnar och flygplan, men försummade sanitär utrustning, handskar och kängor. Byråkratin glömde fullständigt bort de levande personer som står bakom alla maskiner.

Huruvida det handlar om att försvara ”sitt eget land” från utländsk invasion eller en offensiv mot ett annat land, har en oerhörd och i vissa fall avgörande betydelse för stämningarna i armén och landet. För att genomföra ett revolutionärt angreppskrig krävs det verklig entusiasm, ytterst hög tilltro till ledningen och mycket skickliga soldater. Inget av detta visade sig under det krig Stalin försökte sig på utan att ha gjort några tekniska och moraliska förberedelser.

Hur kampen slutligen går avgörs av styrkeförhållandena. Den halv miljon man stora Röda armén kommer till sist att strypa den finska armén, om inte det rysk-finska kriget under de kommande veckorna omvandlas till ett alleuropeiskt krig, eller om inte Stalin tvingas till kompromisser, det vill säga att slå till reträtt av rädsla för brittisk, fransk eller svensk intervention. Det är möjligt att den militära situationen kommer att ha förändrats innan dessa rader hinner publiceras i pressen. I det

⁴ Se *Writings of Leon Trotsky [1937-38]*, 2 ed, New York: Pathfinder Press, 1973, s 442-447, ”The Totalitarian Defeatist in the Kremlin” - öa.

första fallet kommer Kreml, precis som redan har skett under de flyktiga framgångarna i början av december, att försöka komplettera det militära angreppet med ett inbördeskrig i Finland. För att inkludera Finland inom Sovjetunionens ramar – vilket nu är Kremels uppenbara mål – måste de göra landet sovjetiskt, det vill säga expropriera högre godsägare och kapitalister. En sådan omvälvning av egendomsförhållandena är omöjlig utan ett inbördeskrig. Kreml kommer att göra allt för att få över de finska industriarbetarna och de lägre lantbrukarna till sin sida. När oligarkin i Moskva väl blir tvungen att leka med elden i form av krig och revolution, så kommer den åtminstone att försöka värma sina händer. Utan tvivel kommer den på detta sätt att uppnå vissa framgångar.

Men det går att säga en sak med säkerhet: inga kommande framgångar kan utplåna de hittillsvarande händelserna från världens medvetande. Det finska äventyret har redan lett till en radikal omvärdering av Röda arméns specifika vikt. Vissa utländska journalister som – vi förmodar av osjälviskhet – är hängivna Kreml hade överdrivit denna vikt enormt. Alla som tycker att man ska inleda ett korståg mot Sovjet kommer att hitta verkliga argument i Kremels militära misslyckanden. Utan tvekan kommer Japan att bli mindre försynta, och det kan försvåra en sovjetisk-japansk överenskommelse, som i själva verket är en av Kremels viktigaste uppgifter. Man kan redan hävda att medan den föregående perioden har kännetecknats av överdrifter av Röda arméns *offensiva* förmåga, så inleds nu en period av underskattning av dess *defensiva* styrka.

Det går också att förutsäga andra konsekvenser av kriget mellan Sovjetunionen och Finland. Hela industrins och handelns oerhörda centralisering uppifrån och ner, såsom tvångskollektiviseringen av jordbruket, bestämdes inte utifrån socialismens behov utan av byråkratins glupskhet att lägga vantarna på precis allting. Detta motbjudande och ingalunda nödvändiga våld mot ekonomin och människorna, som visade sig så tydligt under ”sabotagerättegångarna” i Moskva, fick ett grymt straff i den finska yrsnön. Följaktligen är det fullt möjligt, att byråkratin under inverkan från det militära misslyckandet kommer att bli tvungen att göra en ekonomisk reträtt. Man kan förvänta sig att det återupprättas en sorts NEP, det vill säga en kontrollerad marknadsekonomi på den nya, högre ekonomiska nivån. Om byråkratin kommer att lyckas rädda sig själv med hjälp av dessa åtgärder är en annan fråga.

Fråga: Vad är det klokaste Stalin kan göra idag i Rumänien, med tanke på möjliga politiska, sociala och militära konsekvenser?

Svar: Jag tror att Kreml själv, i synnerhet efter erfarenheterna i Finland, kommer att anse det vara ”klokast” att inte röra Rumänien. Stalin kan bara företa sig något mot Balkan om han är överens med Hitler, bara för att hjälpa Hitler – åtminstone så länge Hitlers styrka inte har undergrävts och något sådant är inte alls nära. För närvarande behöver Hitler fred på Balkan för att få tag på råvaror och upprätthålla sin tvetydiga vänskap med Italien.

Ur både militär och politisk synvinkel är Rumänien en ny upplaga av Polen, om inte värre. Samma halvfeodala förtryck av bönderna, samma cyniska förföljelser av nationella minoriteter, samma blandning av lättsinne, oförskämdhet och feghet i det härskande skiktet, personifierat av kungen själv. Men om den nya Ententens initiativ tvingar Hitler och Stalin att rubba den osäkra freden på Balkan, så kommer Röda armén att gå in i Rumänien med paroller om jordbruksrevolution, troligen med större framgång än i Finland.

Fråga: Vad kan och måste Stalin allmänt sett göra på Balkan, i ljuset av de nuvarande händelserna? I Persien? I Afghanistan?

Svar: De sovjetiska väpnade styrkorna måste vara beredda att försvara ett enormt område med dåliga kommunikationer. Världssituationen gör det nödvändigt att inte sprida ut armén på olika äventyr, utan behålla den kraftfullt samlad. Men om Storbritannien och Frankrike – med visst samarbete från Tyskland – ser sig nödsakade att inleda ett krig mot Sovjetunionen, så kommer situationen att förändras radikalt. I så fall är det inte uteslutet att det sovjetiska kavalleriet kanske

kommer att försöka invadera Indien via Afghanistan: tekniskt är inte denna uppgift omöjlig att genomföra. Historien kanske utser den tidigare fanjunkaren i den tsaristiska armén, Budjonnyj,⁵ att rida in på en vit springare i rollen som ”befriare” av Indien. Men det är hursomhelst ett ganska avlägset perspektiv.

Fråga: Med tanke på Ryssland enorma storlek och många gränser och möjliga fiender, vilket är dess omedelbara framtid?

Svar: Utan tvivel fördömer större delen av befolkningen i Sovjetunionen invasionen av Finland. Men minoriteten inser och majoriteten känner samtidigt att bakom den finska frågan, och även bakom frågan om Kremels misstag och brott, står frågan om Sovjetunionens existens. Om Sovjet förlorar världskriget så skulle inte bara den totalitära byråkratin krossas, utan också den planerade statliga ekonomin. Det skulle förvandla landet till ett kolonialt byte för de imperialistiska staterna. Folken i Sovjetunionen måste själva krossa den hatade byråkratin, de kan varken ge Hitler eller Chamberlain denna uppgift. Frågan är om det nuvarande kriget kommer att leda till att hela världsekonomin återuppbyggs i planerad skala, eller om det första försöket till en sådan återuppbyggnad kommer att krossas under en blodig omvälvning, och imperialismen kommer att få ett nytt liv fram till ett tredje världskrig, som kan bli civilisationens dödsbädd.

Fråga: I allmänhet ger man Sovjet äran för att ha försvarat sig väl och i själva verket ha besegrat japanerna vid Changkufeng på sommaren 1938. Tror ni att det var ett test av sovjetiska vapen, och tror ni i så fall att det fick Hitler att titta åt ett annat håll än Ukraina?

Svar: Som vi sa tidigare är Röda armén ojämförligt mycket starkare defensivt än offensivt. Dessutom inser folkmassorna, speciellt i Fjärran östern, mycket väl vad ett japanskt herravälde skulle innebära för dem. Men det vore fel att följa Kreml och dess utländska korrespondenter, och överdriva betydelsen av striderna vid Changkufeng.

Under de senaste åren har jag flera gånger hänvisat till det faktum att den japanska armén är en armé för en regim i sönderfall, och den har många drag gemensamt med den tsaristiska armén strax innan revolutionen. De konservativa regeringarna och generalstaberna överskattar Mikados armé och flotta på samma sätt som de överskattade tsarens armé och flotta. Japanerna kan bara klara av det underutvecklade och halvt avväpnade Kina. De kommer inte att klara av ett långvarigt krig mot en verklig motståndare. Framgången vid Changkufeng har således en begränsad betydelse när det gäller att bedöma Röda armén. Jag tror inte att denna händelse påverkade Hitlers strategiska planer. Att han vände sig till Moskva avgjordes av mycket närmare och kraftfullare faktorer.

Fråga: Angående Sovjetunionens kommunistiska parti – vad tror ni om de djupa leden i partiet? Ni har sagt att partiledningen inte följer den marxist-leninistiska linjen. Tror ni att partiet skulle fortsätta med socialiseringen av Ryssland om ledningen avsattes, och i hur stor omfattning har Ryssland redan socialiserats? Kan det ryska folket byta ledning utan våld? Om ledningen skulle förändras, skulle det blottställa Ryssland inför de andra ländernas angrepp? Skulle det riskera att förlora vad folket har uppnått?

Svar: Våra meningsmotsättningar med ledningen för Sovjetunionens så kallade kommunistiska parti upphörde för länge sedan att vara av teoretisk karaktär. Det handlar numera inte alls om den ”marxistisk-leninistiska” linjen. Vi anklagar den härskande klicken för att ha omvandlats till en ny aristokrati, för att förtrycka och plundra massorna. Byråkratin svarar med anklagelser att vi är agenter för Hitler (igår) eller agenter för Chamberlain och Wall Street (idag). Allt detta har föga gemensamt med teoretiska motsättningar mellan marxister.

Det är dags att seriösa människor tar av sig de glasögon som de professionella ”Sovjetunionens

5 **Semjon M Budjonnyj** (1883-1973) anslöt sig till det ryska kommunistpartiet 1919. Han blev berömd under inbördeskriget som befälhavare i kavalleriet, och var en av de få ledande militärer som lyckades undvika att avrättas eller fängslas under de stalinistiska utrensningarna på 1930-talet.

vänner” sätter på den radikala rörelsens näsa. Det är dags att inse att den nuvarande sovjetoligarkin inte har någonting gemensamt med det gamla bolsjevikpartiet, som var ett parti för de förtryckta. Det styrande partiets förfall och de efterföljande blodiga utrensningarna berodde på landets underutveckling och revolutionens isolering. Det är sant att de samhällseliga omvälvningarna ledde till betydande ekonomiska framgångar. Icke desto mindre är arbetsproduktiviteten i Sovjetunionen fem, åtta och tio gånger lägre än i USA. Den ofantliga byråkratin slukar lejonparten av landets blygsamma inkomster. Resten används av de väpnade styrkorna. Precis som tidigare tvingas folket att kämpa för en bit bröd. Byråkratin distribuerar varorna och behåller själv läckerbitarna. Byråkratins översta skikt lever ungefär samma sorts liv som den välbeställda borgarklassen i USA och andra kapitalistiska länder.

12-15 miljoner privilegierade – det är dessa ”personer” som organiserar de parader, demonstrationer och hyllningar som gör ett sådant oerhört intryck på liberala och radikala turister. Men utöver detta ”*pays legal*” som man en gång i tiden sa i Frankrike, så finns det 160 miljoner djupt missnöjda.

Vad har vi för bevis? Om byråkratin hade folkets förtroende så skulle den åtminstone försöka upprätthålla sin egen konstitution. I själva verket trampar den på den. Fiendskapen mellan byråkratin och folket går att mäta med det allt hårdare totalitära styret.

Ingen kan med säkerhet säga – inte ens de själva – vad de 2 miljoner kommunister vill som Kreml har dömt till tystnad med ännu större brutalitet än resten av befolkningen. Men det finns ingen orsak att betvivla att den överväldigande majoriteten av kommunisterna och befolkningen inte vill ha en återgång till kapitalismen, i synnerhet nu när kapitalismen har kastat ut mänskligheten i ett nytt krig.

Byråkratin kan bara krossas med hjälp av en ny politisk revolution som bevarar de nationaliserade produktionsmedlen och den planerade ekonomin, och på denna grundval upprättar en sovjetdemokrati av mycket högre sort. En sådan djupgående omvandling skulle öka Sovjetunionens auktoritet enormt bland de arbetande massorna över hela världen, och praktiskt taget göra det omöjligt för de imperialistiska länderna att starta ett krig mot den.

Fråga: Om ni hade varit ledare för Sovjetstaten, vad skulle ni ha fört för internationell politik när Hitler kom till makten i Tyskland och slog ihop den tyska och den italienska fascismen och på så sätt bildade ett fascistiskt block i Europa?

Svar: Enligt min åsikt är denna fråga motsägelsefull. Jag hade inte kunnat bli ”ledare” för den nuvarande Sovjetstaten: bara Stalin passar till den rollen. Jag förlorade inte makten personligen och av en slump, utan därför att den revolutionära epoken avlöstes av en reaktionär period. Efter långvariga ansträngningar och oräkneliga offer slog de trötta och desillusionerade massorna till reträtt. Förtruppen blev isolerad. En ny, privilegierad kast samlade makten i sina händer, och Stalin som tidigare hade spelat en underordnad roll blev dess ledare. Reaktionen i Sovjetunionen ägde rum samtidigt med en reaktion över hela världen. 1923 ströp den tyska borgarklassen den framväxande tyska revolutionen. Samma år inleddes kampanjen mot de så kallade ”trotskisterna” i Sovjetunionen. 1928 ströps den kinesiska revolutionen. I slutet av 1928 utslöts den ”trotskistiska oppositionen” ur partiet. 1933 tog Hitler makten och 1934 genomförde han sina utrensningar.⁶ 1935 inleddes de enorma utrensningarna i Sovjetunionen, rättegångarna mot oppositionen, likvideringen av det gamla bolsjevikgardet och den revolutionära officersstaben. Detta är de milstolpar som visar det oupplösliga sambandet mellan byråkratins ökade styrka och världens växande reaktion.

Världs imperialismens tryck mot byråkratin i Sovjet, byråkratins tryck mot folket, de efterblivna massornas tryck mot förtruppen, detta är orsakerna till nederlaget för den revolutionära fraktion som jag företräder. Det är därför jag inte kan besvara frågan om vad jag skulle ha gjort om jag hade varit

⁶ Båda hänvisningarna till 1928 är misstag i den ursprungliga ryska utgåvan. Den kinesiska revolutionen och utslutningen av den trotskistiska oppositionen ägde rum 1927. 30 juni 1934 inledde Hitler de ”långa knivarnas natt” som undanröjde möjliga oppositionella element bland nazisterna och andra borgerliga grupper i Tyskland.

i Stalins ställe. Jag kan inte vara i hans ställe. Jag kan bara vara på mitt ställe. Mitt program är Fjärde internationalens program, och Fjärde internationalen kan bara komma till makten under förhållanden av en ny revolutionär epok. Jag påminner mig för övrigt, att i början av förra kriget var Tredje internationalen ojämförligt mycket svagare än Fjärde internationalen.

Fråga: Vad tror ni att kriget i Europa kommer att innebära – politiskt, ekonomiskt, socialt och territoriellt?

Svar: För att kunna formulera en uppfattning om vad kriget kan leda till måste man först besvara frågan om det går att lugna ner det lössläppta raseriet eller om kriget kommer att utveckla sin förödelse och ödeläggelse ända till slutet. Jag tror inte för ett ögonblick att de neutrala ländernas pacifistiska försök (inklusive herr Sumner Welles mystiska uppdrag)⁷ kommer att röna några framgångar under den närmaste framtiden. Motsättningarna mellan de två lägren är oförsonliga. Oavsett hur stora erövringar Hitler gör i Europa, så kommer de inte att kunna lösa den tyska kapitalismens problem. Tvärtom – de bara förvärrar dem. Industrierna i Österrike, Tjeckoslovakien och Polen kommer att läggas till de tyska. Alla dessa industrier led av att vara instängda inom snäva nationella gränser och av brist på råvaror. För att kunna behålla de nya territorierna är det dessutom oundvikligt med en ständig anspänning av de militära styrkorna. Hitler kan bara dra fördel av sina framgångar i Europa i världsskala. För att göra det måste han krossa Frankrike och England. Hitler kan inte stanna upp. Följaktligen kan inte heller de allierade stanna upp, om de inte frivilligt vill begå självmord. De humanitära klagolåtarna och hänvisningarna till förnuftet kommer inte att hjälpa. Kriget kommer att fortsätta tills det har uttömt civilisationens samtliga resurser, eller tills det slår huvudet i revolutionen.

Fråga: Hur kommer Europa att se ut efter kriget?

Svar: Båda sidornas fredsprogram är både reaktionära och orimliga, det vill säga ogenomförbara. Den brittiska regeringen drömmer om att upprätta en moderat, konservativ monarki i Tyskland, att återupprätta Habsburgarna i Österrike-Ungern och att alla länder i Europa ska sluta en överenskommelse om råvaror och marknader. London borde först hitta hemligheten bakom en fredlig överenskommelse med Irland om Ulster, och med Indien. Under tiden upplever vi terroristhandlingar, avrättningar, passivt och aktivt motstånd, blodigt återställande av lugnet. Går det att förvänta sig att ett segerrikt England kommer att avsäga sig sina koloniala rättigheter till förmån för Tyskland? Om England segrar föreslår den i grund och botten en ny upplaga av Nationernas förbund med alla dess gamla motsättningar men utan de gamla illusionerna.

Med Frankrike är det ännu värre. Dess ekonomiska specifika vikt står i uppenbar motsättning till dess ställning i världen och omfattningen på dess koloniala imperium. Frankrike försöker hitta en utväg ur detta genom att stycka sönder Tyskland. Som om det vore möjligt att vrida tillbaka klockan till perioden före 1870! Enandet av den tyska nationen hängde nära samman med dess kapitalistiska utveckling. För att stycka upp det nuvarande Tyskland måste man knäcka ryggen på den tyska teknologin, förstöra de tyska fabrikerna och utrota en betydande del av befolkningen. Det är lättare sagt än gjort.

Det program om frihet och oberoende för små nationer som de allierade förkunnar låter lockande men är helt utan innehåll. När de imperialistiska intressena härskar obegränsat i världsskala, så har de små och svaga nationernas oberoende lika lite med verkligheten att göra som de små industri- och handelsföretagens oberoende har under trusternas och storföretagens dominans (i detta avseende kan man bara titta på statistiken från USA).

Medan Frankrike vill stycka upp Tyskland vill det senare tvärtom ena Europa, givetvis under sin

⁷ **Sumner Welles** (1892-1961) var statssekreterare i USA mellan 1933-1943. Hans uppdrag till Europa 1940 gick ut på att diskutera politiska och ekonomiska frågor med europeiska politiker under den ”stiltje” i kriget som föregick det tyska genombrottet på våren.

stövel. Samtidigt skulle de europeiska staternas kolonier underkastas ett tyskt styre. Sådant är den mest dynamiska och aggressiva imperialismens program. Uppgiften att ena Europa ekonomiskt är i sig själv progressiv. Men hela frågan är vem som ska ena, hur och varför? Det går inte för ett ögonblick att tro att länderna i Europa kommer att gå med på att låta sig låsas in i nationalsocialismens baracker. *Pax Germanica* skulle oundvikligen innebära en ny rad blodiga omvälvningar.

Fråga: Vad finns det enligt er uppfattning för utväg? Vem och hur med hjälp av vilka går det att uppnå verklig fred?

Svar: För det första vill jag minnas att ingen av regeringarna lyckades genomföra sina fredsprogram under det senaste kriget, som i grund och botten var en övning inför det nuvarande, och inte heller överlevde de särskilt länge efter att fredsfördragen hade slutits. Tre gamla och stabila företag föll ner i avgrunden: Romanov, Habsburg och Hohenzollern, tillsammans med en rad mindre dynastier. Clemenceau och Lloyd George sveptes undan från makten.⁸ Wilson slutade sina dagar som offer för brustna förhoppningar och illusioner. Innan sin död förutsåg Clemenceau det kommande kriget. Lloyd George dömdes att se en ny katastrof med sina egna ögon.

Ingen av de nuvarande regeringarna kommer att överleva kriget. De program som nu proklamerats kommer snart att vara bortglömda precis som deras författare. Det enda program som de härskande klasserna kommer att försvara är: att rädda sitt eget skinn.

Det kapitalistiska systemet befinner sig i en återvändsgränd. Utan en fullständig omdaning av det ekonomiska systemet i europeisk och världsskala är vår civilisation dömd. Kampen mellan blinda krafter och ohämmade intressen måste ersättas av förnufts makt, av plan och organisering.

För Europa är ett ekonomiskt enande en fråga om liv eller död. Men genomförandet av denna uppgift tillhör inte de nuvarande regeringarna utan folkets massor under ledning av proletariatet. Om inte Europa ska bli den gamla kulturens kyrkogård måste det bli [Europas] Socialistiska förenta stater. Ett socialistiskt Europa kommer att ge kolonierna fullständig självständighet, upprätta vänskapliga ekonomiska relationer med dem, och steg för steg, utan minsta våld, med hjälp av exempel och samarbete, infoga dem i en socialistisk världsfederation. Ett Sovjetunionen som befriats från sin egen härskande kast kommer att ansluta sig till den europeiska federationen, som kommer att hjälpa det att uppnå en högre nivå. Ekonomin i ett enat Europa kommer att fungera som en helhet. Frågan om nationsgränser kommer att ge upphov till lika lite svårigheter som frågan om administrativa skillnader gör inom ett land nu. Gränserna i det nya Europa kommer att slås fast i förhållande till språk och nationella kulturer, genom fria beslut av de berörda befolkningarna.

Kommer detta att verka utopiskt för de "realistiska" politikerna? På sin tid ansåg kannibaler det vara utopier att överge människokött.

Fråga: Innebär proletariatets diktatur av nödvändighet ett övergivande av de medborgerliga rättigheterna så som de förkroppsligats i "Bill of Rights" i USA, och som naturligtvis innefattar yttrandefrihet, pressfrihet, mötesfrihet och religionsfrihet? Tror ni att det finns en tredje väg mellan kapitalismen, som vi känner den i USA och kommunismen, så som ni skulle föreställa er den i USA?

Fråga: Ni har sagt att Kreml fruktar krig därför att kriget med all sannolikhet kommer att följas av en andra revolution från massorna. Skulle ni vilja utveckla detta?

Svar: Tillåt mig besvara dessa två frågor samtidigt. Kommer USA att beträda den revolutionära vägen? När och hur? För att närma sig temat på ett korrekt sätt skulle jag vilja börja med en

⁸ **Romanov** var namnet på tsarfamiljen i Ryssland före revolutionen 1917. **Habsburg** var namnet på kungafamiljen i Österrike fram till Första världskriget. **Hohenzollern** var namnet på det tyska kungahuset före 1918. **Georges Clemenceau** (1841-1929) var premiärminister i Frankrike 1906-1909 och 1917-1920. **David Lloyd George** (1863-1945) var liberal premiärminister i England mellan 1916-1922. Efter Första världskriget författade han Versaillesfördraget tillsammans med Clemenceau.

preliminär *Fråga*: Kommer USA att intervensera i kriget?

I sitt senaste profetiska tal, som kombinerade Wall Streets språk med apokalypternas, förutsade Mr. Hoover att två ryttare till slut kommer att vinna segern i det blodiga Europa: hunger och pest. Den förre presidenten rekommenderar USA att stå utanför den europeiska galenskapen för att i sista ögonblicket lägga ner sin ekonomiska vikt i vågskålen. Denna rekommendation är inte originell. Alla stormakter som ännu inte invecklats i kriget skulle vilja utnyttja sina outtömda resurser när räkningen görs upp. Detta är Italiens politik. Detta är Sovjetunionens politik trots kriget med Finland. Detta är Japans politik trots det odeklarerade kriget med Kina. Detta är faktiskt också USA:s politik. Men kommer det att vara möjligt att bibehålla denna politik i längden?

Om kriget utvecklas till sitt slut, om den tyska armen får framgång — och den kommer att få verkligt stora framgångar — om det tyska väldets spöke reser sig över Europa som ett verkligt hot, då måste USA:s regering fatta ett beslut: att stanna utanför och tillåta Hitler att införliva nya erövringar, mångfaldiga den tyska tekniken med råmaterial från de erövrade länderna, och förbereda en tysk dominans över hela planeten; eller att intervensera under krigets förlopp för att klippa den tyska imperialismens vingar. Jag är minst av allt beredd att ge råd till de nuvarande regeringarna. Jag försöker helt enkelt att analysera den objektiva situationen och dra slutsatser av min analys. Jag tror att framför det anvisade alternativet kommer till och med den förre ledaren för "American Relief Administration" att ta avstånd från sitt eget neutralitetsprogram: det är omöjligt att ostraffat äga den mäktigaste industrin, mer än två tredjedelar av världens guldreserv och tio miljoner arbetslösa.

När USA väl har intervenserat i kriget — kanske redan i år — tvingas det ta alla dess konsekvenser. Den allvarligaste av dessa är den framtida politiska utvecklingens explosiva karaktär.

Fråga: Vad menar ni med detta?

Svar: Den 10 februari varnade president Roosevelt den amerikanska ungdomskongressen (*American Youth Congress*) för radikalism och uppmanade den att gradvis, år efter år, förbättra de existerande institutionerna. En sådan procedur vore den bästa, den fördelaktigaste, den mest ekonomiska om ... den vore realiserbar. Tyvärr förbättras inte "de existerande institutionerna" i hela världen år efter år, utan de försämras. De demokratiska institutionerna blir inte mer perfekta, utan de upplöses och lämnar plats för fascismen. Och detta beror inte på en tillfällighet eller på de ungas tanklöshet. De kapitalistiska monopolerna åter nu upp demokratierna efter att ha fränt sönder medelklassen. Monopolerna är själva ett resultat av den privata äganderätten över produktionsmedlen.

Efter att ha varit en källa för framåtskridande har den privata äganderätten nu kommit i motsättning till den moderna tekniken och blir på så sätt upphovet till kriser, krig, nationell förföljelse och reaktionära diktaturer. Likvideringen av den privata äganderätten över produktionsmedlen är vår epoks centrala historiska uppgift och den kommer att garantera födseln för ett nytt, mer harmoniskt samhälle. Själva födelseakten är, som den dagliga iakttagelsen lär oss, inte en "gradvis" process utan en biologisk revolution.

Ni undrar om ett mellanting mellan kapitalism och kommunism är möjligt. Den tyska och italienska fascismen var ett sådant försök. Men i verkligheten ledde fascismen endast de mest avskyvärda dragen i kapitalismen till ett rent djuriskt stadium. Ett annat exempel på ett mellanting var "New Deal". Lyckades detta experiment? Jag tror inte det. För det första är antalet arbetslösa fortfarande mångtusenfaldigt, de sextio familjerna är mäktigare än någonsin. Och viktigaste av allt är att en organisk förbättring längs denna väg är omöjlig. Marknaden, bankerna, börsen, trusterna, bestämmer och regeringen anpassar sig bara till dem med hjälp av försenade lindningsmedel. Historien lär oss att revolutionen förbereds på detta sätt.

Det vore ett stort misstag att tro att den socialistiska revolutionen i Europa eller Amerika skulle utföras enligt samma mönster som i det efterblivna Ryssland. De grundläggande tendenserna kommer naturligtvis att vara de samma. Men formerna, metoderna, kampens "temperatur", allt detta får i

varje enskilt fall en nationell karaktär. Genom förutseende går det att upprätta följande lag: ju större antal länder där det kapitalistiska systemet krossas, dess mindre motstånd kommer de härskande klasserna i andra länder att bjuda, ju mindre skarp karaktär kommer den socialistiska revolutionen att få, ju mindre våldsamma former kommer den proletära diktaturen att ha, dess kortare blir dess livslängd, dess snarare kommer samhället att bli pånyttfött på basis av en ny, fullare, perfektare och mänskligare demokrati. I vilket fall som helst kommer revolutionen att kränka "Bill of Rights" mindre än det imperialistiska kriget och den fascism som kriget kommer att föda.

Socialismen vore värdelös om den inte medförde både den juridiska okränkbarheten och en total säkerhet för den mänskliga personlighetens alla intressen. Mänskligheten kommer inte att tolerera en totalitär styggelse av Kremls typ. Sovjetunionens politiska regim är inte ett nytt samhälle, utan en dålig karikatyr på det gamla. Med USA:s styrka inom teknik och organisatoriska metod, med det höga välbefinnande som den planerade ekonomin kan tillförsäkra alla medborgare skulle den socialistiska regimen i ert land medföra att den mänskliga personlighetens självständighet, initiativ och skaparkraft började växa fram.

Fråga: Ni har hävdad att en privilegierad klass i Ryssland härskar i Sovjetunionen idag? Vilka är de och på vilket sätt är de privilegierade? Tycker ni att man kan jämställa dessa personer med personer i USA?

Svar: Den borgerligt demokratiska regimen uppstod genom en rad revolutioner. Det räcker att påminna sig Frankrikes historia. En del av dessa revolutioner var av samhällelig natur, det vill säga de avskaffade det feodala ägandet till förmån för ett borgerligt ägande. Andra var av rent politisk karaktär, de förändrade styrelsesättet. Den proletära revolutionen blev också, åtminstone i vårt underutvecklade och isolerade land, betydligt mer komplicerad än vad man först kunde tänka sig. Oktoberrevolutionen var samhällelig och politisk, den förändrade samhällets ekonomiska grundvalar och byggde upp ett nytt statssystem. I det stora hela är den ekonomiska basen bevarad i Sovjetunionen, om än i urartad form. Det politiska systemet har tvärtom fullständigt förfallit: den totalitära byråkratin kvävde den spirande sovjetdemokratin. Under dessa förhållanden är det historiskt oundvikligt med en politisk revolution under paroller om en ny demokrati på grundval av den planerade ekonomin.

Fråga: Vad tror ni om Litvinovs framtid i Sovjetunionen sedan Kreml har bytt politik från kollektiv säkerhet till samarbete med Tyskland?

Svar: Jag har aldrig funderat över herr Litvinovs framtid. Han var aldrig någon självständig figur utan en intelligent och kunnig ämbetsman i diplomatikåren. Kände han till det faktum att man förde förhandlingar med Hitler under täckmantel av tal om "demokratiernas enhetsfront"? Jag är inte säker på det, men det är fullt möjligt. Huruvida han kommer att behållas till någon ny post eller om han kommer att likvideras fysiskt som syndabock för något av Stalins misslyckanden är en fråga som är viktig för Litvinov själv, men inte av politiskt intresse.

Fråga: Anser ni det troligt med en allians mellan de kapitalistiska länderna mot Sovjetunionen?

Svar: Nyligen lade den före detta kejsaren Wilhelm fram sitt program: "Deltagarna i kriget borde upphöra med sina operationer och förena sina styrkor för att hjälpa Finland. De borde bilda en enad front för att befria världen och civilisationen från bolsjevismen." Det är klart att ingen behöver ta en före detta kejsare på allvar. Men i detta fall uttrycker han med berömvärd öppenhet vad andra tänker och förbereder. Mussolini döljer inte sina planer i detta avseende. London och Paris försöker bli vänner med Mussolini på bekostnad av Sovjetunionen. Washington sänder en befullmäktigad ambassadör till Rom. USA:s president vill enligt vad han själv säger inte vara neutral i kriget mellan Sovjetunionen och Finland: han försvarar Finland och religionen. Sumner Welles har i uppgift att överlägga med England, Frankrike, Italien och Tyskland, men inte Sovjetunionen. Det

innebär överläggningar – mot Sovjetunionen. Följaktligen saknas det inte krafter som försöker förbereda ett korståg mot Sovjetunionen. ”Försvaret av Finland” är det centrum kring vilket dessa krafter grupperar sig.

Svårigheten för denna strömning utgörs av det faktum att det bara är Hitler som kan föra ett verkligt krig mot Sovjetunionen. Japan skulle kunna fylla en kompletterande roll. Men för tillfället riktar de tyska väpnade krafterna in sig västerut. I detta avseende är ex-kejsarens program inget för den omedelbara framtiden. Men om kriget håller på ett tag (och det kommer det att göra), om USA ingriper (och det kommer de att göra), om Hitler stöter på oöverstigliga hinder på sin väg (och det kommer han oundvikligen att göra), då kommer ex-kejsarens program säkerligen att hamna på dagordningen.

Utifrån det jag sagt ovan kan man klart inse var jag står i förhållande till denna grupp: helt och ovillkorligt på Sovjetunionens sida, först och främst mot alla sorters imperialism, därefter mot oligarkin i Kreml som med sin utrikespolitik underlättar förberedelserna av en uppmarsch mot Sovjetunionen och med sin inrikespolitik försvagar Röda armén.